

खेम थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

अन्तर्गत पाटन बहुमुखी क्याम्पसको

स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको

नेपाली विषयको दसौं पत्रको

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

लक्ष्मीकुमारी सापकोटा

पाटन संयुक्त क्याम्पस,

ललितपुर

२०७२

सिम्बल नं. २२००१५

रजिस्ट्रेशन नम्बर ६-१-४०-१९४८-२००४

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत पाटन बहुमुखी क्याम्पसमा नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षमा अध्ययनरत छात्रा लक्ष्मी कुमारी सापकोटाले खेम थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । निकै परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्यमा म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु।

सह.प्रा अच्युतराज पराजुली

शोध निर्देशक

तथा

संयोजक

मिति : २०७२-०६-१८

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत पाटन बहुमुखी क्याम्पसकी छात्रा लक्ष्मी कुमारी सापकोटाले स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको खेम थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका निम्ति स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्रको मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

सह.प्रा अच्युतराज पराजुली

.....

संयोजक/शोध निर्देशक

प्रा. डा जगदीश चन्द्र भण्डारी

.....

विभागीय प्रमुख

ईश्वरचन्द्र ज्ञवाली

.....

बाह्य निर्देशक

वरिष्ठ साहित्यकार

मिति २०७२-६-२२

कृतज्ञता ज्ञापन

खेम थपलियाको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको यो शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु सह .प्रा अच्युतराज पराजुलीको प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो अमूल्य समय खर्चेर बौद्धिक सहयोग, आवश्यक सल्लाह र सुझाव प्रदान गरी यो शोधकार्य सम्पन्न गर्न सघाउ पुऱ्याउनु भएकोमा उहाँप्रति हार्दिक आभार एवम् कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधकार्य तयार गर्ने कार्यमा सल्लाह सुझाव दिनुहुने आदरणीय गुरु प्रा. डा जगदीश चन्द्र भण्डारीप्रति हार्दिक अभार व्यक्त गर्दछु । त्यस्तै आफ्नो कार्य व्यस्ततालाई पर्वाह नगरी अमूल्य समय निकालेर समय समयमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रूपमा सुझाव तथा हौसला दिई उत्प्रेरित गर्नु हुने पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली विभागका अन्य गुरुहरुप्रति समेत कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै शोधपत्रकोलागि आवश्यक सामग्री एवम् जानकारी प्रदान गर्न हुने सबै महानुभावहरुप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

मिति : २०७२-०६-१८

.....
लक्ष्मी कुमारी सापकोटा
पाटन बहुमुखी क्याम्पस
ललितपुर, पाटन

विषयसूची

स्वीकृत पत्र
निर्देशकको मन्तव्य
कृतज्ञता ज्ञापन

अध्याय : एक शोध प्रस्ताव

	पृष्ठ
१.१ विषय प्रवेश	१
१.२ शोधको समस्या	१
१.३ शोधको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समस्या	२
१.५ शोधको औचित्य र महत्व	२
१.६ शोधको सीमा	३
१.७ शोध विधि	३
१.८ शोधको रूपरेखा	४

अध्याय : दुई खेम थपलियाको जीवनीको अध्ययन

२.१ पृष्ठभूमि	५
२.२ बाल्यकाल	६
२.३ शिक्षादीक्षा	६
२.४ विवाह र सन्तान	७
२.५ आर्थिक अवस्था	७
२.६ स्वभाव र रुचि	८
२.७ राजनीतिक अवस्था	९
२.८ भ्रमण	९
२.९ सम्मान तथा पुरस्कार	९
२.१० प्रेरणा र प्रभाव	९
२.१० निष्कर्ष	१०

अध्याय : तिन

खेम थपलियाको व्यक्तित्वको अध्ययन

३.१ पृष्ठभूमि	११
३.२ निजी व्यक्तित्व	१२
३.३ आन्तरिक व्यक्तित्व	१२
३.३.१ बालगीतकार	१२
३.३.२ एकाङ्कीकार	१२
३.३.३ कवि व्यक्तित्व	१३
३.३.४ समालोचक व्यक्तित्व	१३
३.४. बाह्य व्यक्तित्व	१४
३.४.१ राजनीतिक व्यक्तित्व	१५
३.४.२ शिक्षक व्यक्तित्व	१५
३.४.३ पत्रकार व्यक्तित्व	१५
३.४.४ सम्पादकीय व्यक्तित्व	१५
३.५ निष्कर्ष	१६

अध्याय : चार

खेम थपलियाको कृतित्वको अध्ययन

४.१ खेम थपलियाको साहित्यिक यात्रा	१७
४.१.१ खेम थपलियाको बालगीतको अध्ययन	२२
४.१.२ बालगीति तत्वको आधारमा बालगीतको अध्ययन	२२

४.१.३ निष्कर्ष	२७
४.१.४ खेम थपलियाको 'हाम्रो बाटो' कविता सङ्ग्रहको अध्ययन	२८
४.१.५ निष्कर्ष	३४
४.१.५.१ नाटक एकाङ्कीको सैद्धान्तिक परिचय र विकासक्रम	३५
४.१.५.२ एकाङ्की र नाटकमा समानता र भिन्नता	४६
४.१.५.३ निष्कर्ष	५४
४.१.५.४ खेम थपलियाको 'युद्ध र शान्ति' एकाङ्कीको अध्ययन	५४
४.१.५.५ नागार्जुन एक्सप्रेस' एकाङ्की सङ्ग्रहको अध्ययन	५९
४.१.५.६ निष्कर्ष	६७
४.१.५.७ खेम थपलियाको समालोचनाको अध्ययन	६७
४.१.५.७.१ नेपाली जनताका मूक्तिकामी सङ्घर्षहरूको अध्ययन	६८
४.१.५.७.२ कला साहित्यमा दुई लाइन सङ्घर्षको अध्ययन	७१
४.१.५.७.३ प्रगतिवादी नाटकको अध्ययन	७६

अध्याय : पाँच

उपसंहार तथा निष्कर्ष

५.१ साराशं	८१
५.२ निष्कर्ष	८४
सन्दर्भसामग्री सूचि	८६-८८